

September 2014

Zwaarden Vijf

Zwaarden

De reeks van de zwaarden in de Rider Waite Tarot beschrijft een proces vol drama, conflict, wanhoop en pijnlijke misvattingen. Zwaarden hangen samen met het element lucht en duiden dus op mentale vermogens. Kennelijk had Arthur Waite geen hoge dunk van ons vermogen om tot heldere inzichten en wijze oordelen en besluiten te komen. De zwaarden vijf vormt daarop geen uitzondering.

Het is altijd de moeite waard om bij de zwaardenkaarten te letten op de lucht: is er bewolking, waait het, zijn er vogels in de lucht? Op deze kaart is de lucht vlagerig, stormachtig. Er is veel dynamiek, maar ook veel onrust. De figuur op de voorgrond, kennelijk de overwinnaar na een conflict, heeft drie zwaarden in zijn handen. Hij draagt ze als zijn oorlogsbuit. Hij heeft zijn gelijk veroverd, zijn mening heeft het gewonnen. De twee figuren op de achtergrond zijn hun zwaard kwijt en likken hun wonden. Ze zijn monddood gemaakt en verdwijnen naar de achtergrond.

Het getal vijf

De vijf duidt ook op dynamiek en instabiliteit. De vaste structuur die bij het getal vier hoort, is verstoord en in beweging gekomen. Er doet zich een nieuwe situatie voor die onbestemd is. Oude zekerheden en vaste denkpatronen gaan niet meer op. De 'waarheid' is niet langer het monopolie van de autoriteit of de expert. Nieuwe inzichten worden geboren, maar vooralsnog leveren die strijd met elkaar.

Het getal vier staat voor de ruimte, gedefinieerd door de vier windstreken. Dat geeft je de feitelijke wereld zoals die is. Het getal vijf staat voor je oriëntatie in de ruimte. Iedereen ziet de wereld anders. Hetzelfde gegeven kan op vele manieren worden geduid en van betekenis voorzien. Je zou ook kunnen zeggen: niemand ziet de wereld precies zoals jij die ziet.

Niemand geeft er precies de betekenis aan die jij eraan geeft. Om die verschillen te overbruggen, communiceren we. Daar groeit dan weer iets uit dat collectief is: de taal, de kennis die we delen, de waarden die we samen koesteren. Communicatie is moeilijk. Het kost moeite en inspanning om jezelf begrijpelijk te maken. Je moet er wat voor doen om de ander te kunnen begrijpen. Even je eigen gezichtspunt relativiseren en meekijken met de ander. We willen begrijpen en begrepen worden. Waar dat niet lukt ervaren we pijn, frustratie en ergernis.

Om de pijn van het groeien te vermijden, kun je terugvallen op oude bekende zekerheden (getal vier). Maar juist omdat het bekende in een nieuw daglicht wordt geplaatst, is het niet meer wat het was. Her-bezinning, her-oriëntatie is onvermijdelijk.

De waarheid

Het basisthema van deze kaart lijkt mij: hoe gaan we om met tegenstrijdige inzichten en meningen? Vanuit de symboliek van de kaart gezien is het vraag hoe we met het zwaard omgaan.

In zijn hoogste aspect is het zwaard een instrument om de waarheid te ontvangen. Op het Aas van zwaarden zie je het zwaard reiken naar een krans van heelheid. Dat leidt tot inzichten die tegenstellingen kunnen overbruggen en verenigen in een heldere totaalvisie. Dan is het zwaard iets dat niet scheidt maar verenigt. Je kunt hierbij ook denken aan het zwaard van de aartsengel Michael, de strijder voor waarheid en gerechtigheid. Hét symbool van koning Arthur was zijn zwaard Excalibur. Hij bracht rust, vrede en gerechtigheid in het land. Hij verzamelde zijn ridders aan de Ronde Tafel, een symbool van eenheid en gelijkwaardigheid. Daar verscheen aan allen het visioen van de graal. De ridders van Koning Arthur transformeerden van geharde soldaten in spirituele zoekers, toegewijd aan een ideaal dat veel verder ging dan het simpele winnen van veldslagen.

Op een primitiever niveau is het zwaard een instrument om met geweld je gelijk af te dwingen. Dan is het zwaard naar beneden gericht, als een oordeel dat je velt. Wat meer neutraal gezegd is het naar beneden gerichte zwaard symbool voor het uiten van jouw

mening of visie. Daar is niks mis mee, maar het is goed te beseffen dat elk persoonlijk gezichtspunt, elke mening, zijn beperkingen heeft.

De twee zwaarden van de verliezers liggen op de grond: hun mening is verworpen, ze worden niet langer gehoord, de beslissing is gevallen. De winnaar zegeviert met het zwaard in zijn rechterhand. Twee andere zwaarden houdt hij in zijn linkerhand: dat duidt op een onbewuste innerlijke dualiteit. Een verwarrende situatie: naar sommigen wordt niet geluisterd, terwijl degene die het hoogste woord voert, geleid wordt door onbewuste motieven. De strijdende partijen hebben elkaar de rug toegekeerd. Communicatie lijkt niet meer mogelijk.

Water

Op de zwaardenkaarten is het water nooit ver weg. Zo ook hier: de verslagen figuur op de achtergrond staat er het dichtste bij, terwijl de winnaar er met zijn rug naar toe staat. Mening en visies kunnen heel rationeel klinken, maar de bron is vaak een gevoel. Voor een goed wederzijds begrip is het van belang dat ook de achterliggende gevoelens er mogen zijn en dat er over gecommuniceerd kan worden. Bij een rationele benadering zijn we haast vanzelf bezig met de vraag wat waar is, wie er gelijk heeft en wat er moet gebeuren. Het zwaard maakt onderscheid.

Water verenigt en leidt naar de diepte. Gevoelens zijn er, ze hebben geen waarom. Over smaak valt niet te twisten. Als je met elkaar je gevoelens kunt delen zonder oordeel en met respect voor wat er is, verdiept de communicatie en vallen tegenstellingen weg.

Democratie

Hoe gaan we als collectiviteit om met verschillende visies en gezichtspunten? Laten we eens kijken naar de grondbeginselen van de democratie. Het idee is dat iedereen het recht heeft op een eigen mening. Dat is een hele stap, vergeleken met de politieke systemen die eraan vooraf gingen. Daar heerste nog de macht van de autoriteit, die de beslissende stem had. De democratie gaat uit van de macht van het volk, dat de beslissende stem heeft. De meest gehanteerde basisregel is dan dat de meeste stemmen gelden. Is het niet opvallend dat veel besturen bestaan uit vijf personen? Juist door de disbalans van het oneven getal ontstaat er een dynamiek die de collectieve besluitvorming ten goede komt.

De confrontatie tussen tegenstrijdige visies en meningen is onderdeel van het democratische systeem. De waarheid ligt niet vast: het is een dynamisch proces van krachten die met elkaar tot een vergelijk moeten komen. Niemand heeft als enkeling het laatste woord. Autoriteiten regeren bij de gratie van het volk en kunnen uit hun functie verwijderd worden als ze het niet goed doen.

Je zou zeggen dat het ideaal van de democratie een prima antwoord is op de uitdaging die de Zwaarden Vijf ons biedt. Verschillen mogen er zijn. Conflicten worden niet met het zwaard, maar door middel van onderling overleg opgelost. De praktijk van alledag laat zien dat het nog niet zo eenvoudig is als het lijkt. Nog altijd volgen we vaak blindelings de stem van degenen die we als autoriteit zien. We luisteren niet naar argumenten maar laten ons afleiden door bijkomende zaken als uiterlijk, presentatie en manipulatieve beeldvorming. Veel meningen zijn nauwelijks doordacht en komen rechtstreeks voort uit niet erg bewuste gevoelslagen. Dat alles doet afbreuk aan de kwaliteit van de discussie.

De regel dat de meeste stemmen gelden, lijkt op het eerste gezicht logisch en eerlijk, maar zo simpel is het niet. Hoe gaat een democratie om met de mensen die 'verloren' hebben? De gekozen machthebbers zijn niet alleen verantwoordelijk voor de uitvoering van de besluiten

die zijn genomen. Ze hebben ook een verantwoordelijkheid ten opzichte van de verliezers. Van een gekozen regeringsleider wordt verwacht dat hij in de eerste plaats het volk vertegenwoordigt en pas op de tweede plaats het partijbelang. Dat wil zeggen dat hij een handreiking moet kunnen doen naar de verliezers. Hun stem heeft dan wel niet gewonnen, maar het is en blijft een legitiem geluid dat gehoord moet kunnen worden. Van de verliezers wordt verwacht dat ze hun verlies accepteren en positief betrokken blijven bij de nieuw ontstane situatie. Kijk naar de landen waar dat niet gebeurt en het zal duidelijk zijn dat de tegenstellingen daar vaak uitgroeien tot onverzoenlijke kampen die elkaar naar het leven staan.

Het lijkt alsof de wereld vol oorlogen en geweld is, maar de kans dat je nu door geweld om het leven komt, is vele malen kleiner is dan ooit in de geschiedenis van de mensheid. En als het lijkt alsof in onze pluriforme samenleving de samenhang ontbreekt en de gemeenschappelijke waarden constant ter discussie staan, het is een feit dat er in dit dynamische proces weinig slachtoffers vallen en dat we in staat zijn om grote tegenstrijdigheden en verscheidenheden te overbruggen. Zo ontstaat er steeds meer ruimte voor individuele keuzevrijheid en zelfbeschikking. Dat geeft lucht! Zolang er maar een overkoepelende structuur is waarbinnen de verschillen een plaats kunnen hebben. Als de onderhandelingen beginnen met het uitgangspunt dat 'we het er over eens zijn dat we het met elkaar oneens kunnen zijn', is er al veel gewonnen.

Innerlijke strijd

We kunnen ook naar de kaart kijken als de weergave van een innerlijke conflict. Bij elke keuze gaat er iets verloren, namelijk datgene wat je niet kiest. Dat kan een pijnlijk afscheid betekenen van een mogelijkheid die verloren gaat. Als we beslissingen nemen, proberen we vaak datgene waar we niet voor kiezen, monddood te maken of weg te rationaliseren. Dan creëren we vanzelf een innerlijk conflict tussen gevoel en verstand (water en lucht). Je bent pas echt uit het conflict als je gevoelsmatig vrede kunt hebben met je keuze en in het volste besef van de optie die je niet gekozen hebt. Het is een proces dat door fasen van afscheid en pijn heen gaat. Jung zei ook al dat we groeien door de tegenstellingen (in en buiten onszelf) te aanvaarden en te doorleven.

Het is een pijnlijk proces vol spanning, conflict en verlies, maar het is geen proces zonder perspectief (al kun je erin vastlopen). Het perspectief is een grotere waarheid die uitstijgt boven onze persoonlijke beperkingen en het leidt met vallen en opstaan tot een dieper wederzijds begrip en onderlinge samenwerking.

Een alternatief voor Waite

Waite laat in zijn spel vooral de moeilijkheden zien en dat is zeker legitiem. Toch fantaseer ik graag hoe de kaart er ook uit zou kunnen zien binnen hetzelfde thema. Ik zie een groepje Indianen voor me die in een kring zitten. Ze geven elkaar de 'talking stick' door. Wie de talking stick in handen heeft, mag zeggen wat hij wil. De anderen moeten dan hun mond houden en luisteren. Wat me bevalt in dit ritueel is de vertraging. Niet allemaal tegelijk, maar één voor één en stap voor stap. Iedereen doet mee op basis van gelijkwaardigheid en draagt zijn eigen verantwoordelijkheid. Elke inbreng wordt gehoord en zorgvuldig gewogen. De deelnemers zijn toegewijd aan het collectieve proces. Het doel, het uiteindelijke besluit is nog niet eens het belangrijkste: het gaat om de kwaliteit van het proces zelf.